

Název projektu: Paměť

Autoři: Miroslava Honzová a Jiří Honza

Místa realizace: ZŠ Chotoviny, hřbitov Chotoviny
a katastr obce Chotoviny

Klíčová slova: 2. světová válka, regionální dějepis, současné dějiny,
transporty smrti, neznámý voják, Rudá armáda,
II. odboj

Obsah:

I. Anotace	2
II. Kontext	3
III. Východiska.....	3
IV. Realizace projektu.....	6
V. Nejdůležitější informační zdroje	7
VI. Pomůcky, materiál	7
VII. Hodnocení projektu	7
VIII. Budoucí perspektiva, využití projektu.....	8

Kdo nezná svou minulost, je odsouzen k opakování chyb svých předků. Po bitvě je každý generálem, a proto současné generace vidí v naší národní historii spoustu chyb. Dokud je budou vidět, budou o nich i mluvit a přemýšlet. Pak se možná vyhneme opakování historických omylů nebo se jen rozhodneme volit jiná řešení problémů, které nám život v národním i mezinárodním společenství přináší.

Kdyby mělo platit, že lidé budou provinění oplácet proviněním a bezpráví bezprávím, jaké pohromy by z toho vzešly!

Cicero

Míjeli jsme místa opředená legendami předávanými ústně mezi generacemi. Potkávali jsme hroby, které zavál čas a ruka současníků se jich jen zřídka dotýkala. Napadala nás spousta otázek. Kdo byli ti lidé? Kolik je jich zde pohřbeno a proč? Proč museli položit svůj život? Nejprve jsme jen chtěli upravit hroby, aby žáci sami přišli na to, že člověk opravdu umírá až tehdy, když už není nikdo, kdo by vzpomínal a přišel k místu, kde jsme spočinuli naposled. Jenže ve chvíli, kdy se děti sklonily k hrobům, začaly nám s přirozenou zvědavostí klást podobné otázky a my sami jsme neznali přesné odpovědi. Tak se zrodil náš projekt nazvaný Paměť, na kterém stále pracujeme, ale jehož první výsledky Vám můžeme předložit již teď.

I. Anotace

Projekt byl realizován v 6. třídě ZŠ Chotoviny. Část projektu byla realizována v terénu na hřbitově v Chotovinách, další čas jsme strávili ve školních učebních studiích dokumentů získaných na Obecním úřadě v Chotovinách a vyhledaných na Internetu. Poslední částí byla badatelská expedice na nádraží v Chotovinách a po stopách transportu smrti v katastru obce Chotoviny.

Základní část projektu trvala od září 2007 do června 2008. V tomto období se ukázalo, že projekt obsahuje aktivity, které žáky motivují k dalšímu samostatnému přemýšlení a touze po poznání souvislostí. Proto plánujeme nejen pokračování tohoto projektu, ale také jednáme o možnosti zapojení našich žáků do podobného projektu, který by se ovšem věnoval regionálním dějinám pravěku a seznámil žáky s moderní archeologií a umožnil jim účast na terénních pracích.

Děkujeme Obecnímu úřadu Chotoviny za poskytnutí materiálů, které shromáždili v době mapování transportů a pochodů smrti na našem území na konci druhé světové války a evidence památníků I. a II. odboje.

Inspirací k projektu nám bylo každodenní setkávání s moderními dějinami a jejich opomíjení nejen současnými žáky naší školy.

Chotovinsko se na konci i v průběhu druhé světové války stalo místem mnoha lidských tragédií, které se nesmazatelně zapsaly do života místních rodin, ale svůj život zde v boji za svobodu i jako oběti nelidské nacistické ideologie položili lidé donedávna bezejmenní. Některým z nich jsme jejich jméno dosud nedokázali vrátit a podle našeho názoru jim tím upíráme i jejich život, který podle našeho názoru nebyl promarněný.

Výsledkem našeho projektu může být v budoucnu i učební materiál, který zmapuje velmi důležitou a dosud neprobádanou část moderních regionálních dějin.

II. Kontext

Základní škola Chotoviny je plně organizovaná základní škola. Naši žáci jsou převážně z Chotovin a přilehlých osad. Několik žáků dojíždí i z okolních obcí. Do projektu byla zapojena 6. třída. Pro zkoušku projektového vyučování byl výhodou nízký počet žáků (8) ve třídě.

Výuka v chotovinské základní škole probíhá v tradičně zaměřených předmětech, jejichž části jsme se do projektu rozhodli propojit. Učitelé dějepisu, českého jazyka a literatury, informačních a komunikačních technologií, rodinné a pracovní výchovy úzce spolupracovali na přípravě a realizaci úkolů projektu.

III. Východiska

Základní škola Chotoviny začala od září 2007 vyučovat v 6. třídě podle školního vzdělávacího programu. Právě proto byl projekt zařazen do této třídy, protože ŠVP otevřel v mnohem větší míře prostor pro školní výuku založenou na pochopení souvislostí mezi historickými událostmi i naší současností. Svůj prostor dostávají i doposud opomíjené regionální dějiny.

Chotovinsko nemá v současné době žádnou expozici a ani publikaci o dějinách druhé světové války, která by mohla sloužit výuce dějepisu a občanské výchovy na základní škole. Pokud má být výuka jakéhokoli předmětu efektivní, musí být žáci vhodně motivováni k poznávání a práci nad stanovenými úkoly. Vlastními emocionálními prožitky nad studovanými dokumenty i prací v terénu přirozeně probuzená vnitřní motivace je pro děti nejpřirozenější pobídkou ke studiu.

Při studiu dokumentů, práci na pohřebišti i cestě za válečnými zločiny si mohli žáci rekonstruovat starý zmizelý svět nejen na základě práce s prameny, ale také formulováním svých názorů na doby dávno minulé.

Žáci pracovali s písemnými i „hmotnými“ prameny, využívali elektronických informačních zdrojů a vytvářeli svoje interpretace. Diskutovali o svých pohledech a učili se obhajovat svoje názory.

Projekt stavěl před nové úkoly nejen žáky, ale i samotné učitele tím, že vyžadoval vzájemnou spolupráci žáků, žáků s učiteli, ale i učitelů mezi sebou. Tento projekt nám potvrdil přínosy propojení klasicky pojatých vyučovacích předmětů, protože učení v souvislostech žáky nejen baví, ale pro školní výuku je i výrazně efektivnější než současná praxe.

Hlavní **cíle** našeho projektu:

- probudit zájem dětí o regionální historii a vytvořit emocionální vztah k obci, ve které žijí
- pečovat a udržovat v důstojném stavu hroby, které „nikomu nepatří“
- zmapovat dostupné prameny týkající se hrobů obětí nacismu a hledat další informace, které osvětlí tuto část moderních dějin
- zapojit děti do života obecního společenství

Při práci na projektu jsme se snažili naplňovat i cíle, které rozvíjejí následující **klíčové kompetence**:

kompetence k učení:

- vybírá a využívá pro efektivní učení vhodné způsoby, metody a strategie
- vyhledává a třídí informace a na základě jejich pochopení, propojení a systematizace je efektivně využívá v procesu učení
- operuje s obecně užívanými termíny, znaky a symboly, uvádí věci do souvislostí, propojuje do širších celků poznatky z různých vzdělávacích oblastí a na základě toho si vytváří komplexnější pohled na společenské a kulturní jevy
- samostatně pozoruje, získané výsledky porovnává, kriticky posuzuje a vyvozuje z nich závěry pro využití v budoucnosti

kompetence k řešení problémů:

- samostatně řeší problémy, volí vhodné způsoby řešení, užívá při řešení problémů logické, matematické a empirické postupy
- kriticky myslí, činí uvážlivá rozhodnutí, je schopen je obhájit, uvědomuje si zodpovědnost za svá rozhodnutí a výsledky svých činů zhodnotí

kompetence komunikativní:

- formuluje a vyjadřuje své myšlenky a názory v logickém sledu, vyjadřuje se výstižně, souvisle a kultivovaně v písemném i ústním projevu
- naslouchá promluvám druhých lidí, porozumí jim, vhodně na ně reaguje, účinně se zapojuje do diskuse, obhájí svůj názor a vhodně argumentuje
- rozumí různým typům textů a záznamů, obrazových materiálů, běžně užívaných gest, zvuků a jiných informačních a komunikačních prostředků, přemýšlí o nich, reaguje na ně a tvořivě je využívá ke svému rozvoji a k aktivnímu zapojení se do společenského dění

kompetence sociální a personální:

- účinně spolupracuje ve skupině
- podílí se na utváření příjemné atmosféry v týmu, na základě ohleduplnosti a úcty při jednání s druhými lidmi přispívá k upevnování dobrých mezilidských vztahů, v případě potřeby poskytne pomoc nebo o ni požádá
- přispívá k diskusi v malé skupině i k debatě celé třídy, chápe potřebu efektivně spolupracovat s druhými při řešení daného úkolu, oceňuje zkušenosti druhých lidí, respektuje různá hlediska a čerpá poučení z toho, co si druzí lidé myslí, říkají a dělají

kompetence občanské:

- respektuje přesvědčení druhých lidí, váží si jejich vnitřních hodnot
- respektuje, chrání a oceňuje naše tradice a kulturní i historické dědictví,
- projevuje pozitivní postoj k uměleckým dílům, smysl pro kulturu a tvořivost

kompetence pracovní:

- využívá znalosti a zkušenosti získané v jednotlivých vzdělávacích oblastech v zájmu vlastního rozvoje i své přípravy na budoucnost, činí podložená rozhodnutí o dalším vzdělávání a profesním zaměření

Při práci na projektu si žáci osvojovali práci s prameny (výběr, kritika, interpretace, zpracování) a také se učili týmové spolupráci (práce v týmu, časové členění úkolů, přijetí týmových rolí atd.).

Projekt zároveň přispíval k naplnění očekávaných **výstupů jednotlivých předmětů** školního vzdělávacího programu:

- uvede konkrétní příklady důležitosti a potřeby dějepisných poznatků
- uvede příklady zdrojů informací o minulosti; pojmenuje instituce, kde jsou tyto zdroje shromažďovány
- při vyhledávání informací na internetu používá jednoduché a vhodné cesty
- vyhledává informace na portálech, v knihovnách a databázích
- pracuje s textem a obrázkem v textovém a grafickém editoru
- ověřuje věrohodnost informací a informačních zdrojů, posuzuje jejich závažnost a vzájemnou návaznost
- používá informace z různých informačních zdrojů a vyhodnocuje jednoduché vztahy mezi údaji

V projektu byly zařazeny i tématické okruhy **průřezových témat**:

- osobnostní a sociální výchova
- výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech
- mediální výchova
- multikulturní výchova
- výchova demokratického občana

IV. Realizace projektu

Z malých záblesků – nápadů se rodí velké myšlenky. Tak se zrodila i myšlenka na tento projekt. První malý krůček byl záhy následován krokem delším a jistějším. Projekt se rodil za pochodu a byl pro nás dobrou školou. Ne všechno se podařilo naplnit, ale to je podle nás nejdůležitější zjištění. Projekty netvoříme jen proto, abychom splnili plán na sto procent. Projekty se učíme učit, učit se a žít spolu tak, aby nám všem bylo dobře i přesto, že všichni odvádíme kus dobré práce.

Fáze projektu a časové rozvržení v průběhu školního roku:

- 1) **Průběžná péče o hroby s důrazem na výzdobu v době svátků (září – červen)**
Budujeme tým při plnění úkolů v péči o hroby obětí transportu smrti a neznámého vojína Rudé armády. Přicházejí první žákovské otázky, které nás vedou k plánování dalších aktivit a rozšiřování projektu. Bylo a je velmi těžké v době přechodu mezi jednotlivými stupni základní školy stavět žáky před týmové úkoly, protože nejsou zvyklí týmové práci. Doposud hráli jen každý sám za sebe a je pro ně těžké přijímat své role v pracovní skupině. Dalším úskalím podobných projektů je jistě i naší vinou zakořeněné přesvědčení dětí, že pamětním učením zvládnou všechny nástrahy života. Pro zvládnutí podobných úkolů se musí nejprve učit se učit, aby si samy potvrdily, že učení s porozuměním je nejen efektivnější, ale také zábavnější. Pak teprve mohou kriticky posuzovat získané informace, vyhledávat je z vícera zdrojů, třídit je atd.
- 2) **Práce s písemnými prameny (květen)**
Pracujeme s písemnými prameny, které jsme získali na Obecním úřadu v Chotovinách a seznamujeme se s institucí Mezinárodního červeného kříže Internationale Suchdienst, která sídlí v německém Bad Arolsen. Zde je možné v rozsáhlých archívech vyhledávat informace o věznicích nacistického režimu. Plánujeme podání dotazu na třetí oběť transportu smrti, která doposud nemá své jméno.
- 3) **Hledání, třídění a posuzování informací pomocí Internetu (květen)**
Hledáme další informace o transportech smrti, holocaustu a koncentračních táborech, porovnáváme své dosavadní představy a v diskusi si vyjasňujeme hodnověrnost zdrojů a pochopení probíraného historického období.
- 4) **Tvorba loga projektu (červen)**
Tvoříme logo projektu pro jeho budoucí publikaci na školních webových stránkách a ve školním časopisu. Používáme znalostí a dovedností nabytých v průběhu roku při výuce ICT. Diskutujeme o podobě loga a společně navrhujeme postupy jeho tvorby.
- 5) **Terénní expedice po stopách transportu smrti (červen)**
Vydáváme se po stopách transportu smrti a hledáme místa, kde místní lidé našli v mrazivém lednu 1945 oběti nacismu. Učíme se získávat informace od druhých lidí (výpravčí a posunovač ve stanici Chotoviny), pracujeme s mapou a hledáme konkrétní místa v terénu, kde byly oběti transportu smrti vyhozeny na železniční násep.

Systém pedagogického hodnocení:

V projektu zapojení učitelé průběžně sledovali práci skupin i jednotlivců, konzultovali s nimi jejich problémy a pracovní postupy a v případě potřeby společně navrhovali optimální řešení.

a) Co bylo hodnoceno?	aktivní zapojení a snaha pracovat
odborná kvalita a šíře provedení výstupů
estetická kvalita provedení výstupů
b) Jak bylo hodnoceno?	soustavným pedagogickým pozorováním
c) Sebehodnocení žáků.	vybrané formy týmového sebehodnocení
individuálním pohovorem

V. Nejdůležitější informační zdroje

Brynda, V: Dopis Okresnímu výboru Českého svazu protifašistických bojovníků v Táboře ve věci Evidence transportů a pochodů smrti v letech 1944 a 1945 na našem území z doby druhé světové války ze dne 5. března 1982.

Pekárek, P: Opis a plán hrobů vězňů pořízený v Chotovinách 15. dubna 1971.

www.its-arolsen.org

www.holocaust.cz

VI. Pomůcky, materiál

Pomůcky: digitální fotoaparát, učebna ICT, nářadí na údržbu hrobů

Materiál: výtvarné potřeby, přírodniny pro tvorbu výzdoby hrobů

VII. Hodnocení projektu

Co se podařilo:

- motivovat žáky k poznávání novodobé historie
- prohloubit poznání žáků o historii své obce
- zvelebit a udržet v důstojném stavu hroby obětí 2. odboje a vojína Rudé armády
- shromáždit dostupné informace a připravit základ pro další bádání
- probudit v dětech pocit sounáležitosti s obcí a zamyslet se nad nutností správy „veřejného“ majetku

Co se nepodařilo:

- zapojit do práce na projektu rovnocenně všechny členy týmu
- při odborných a teoretických činnostech přenést aktivitu plně na žáky

VIII. Budoucí perspektiva, využití projektu

Tento i řada jiných školních projektů může být navázána také na zdárnou realizaci projektu Modernizace ICT na ZŠ Chotoviny, jehož uskutečnění by nám umožnilo vytvořit pilotní výukové programy regionálního dějepisu pro interaktivní tabule Smart Board.

Budeme pokračovat v bádání tím, že oslovíme pomocí školního časopisu, který je součástí obecního periodika, pamětníky tragických událostí z konce druhé světové války a pokusíme se zaznamenat a propojit jejich vzpomínky v reálný obraz minulosti. Po prozkoumání pravidel služby Mezinárodního červeného kříže se pokusíme podat dotaz na poslední oběť transportu smrti, která je pochována na našem hřbitově pouze pod evidenčním číslem, kterým byla označena v koncentračním táboře. Také se pokusíme konzultovat možnosti zjištění totožnosti vojína Rudé armády, který zahynul při pobytu v Chotovínách.

Tímto se prozatím uzavírá naše pouť za historií zcela nedávnou, která je už dnes pokryta vrstvou prachu zapomnění a s každým odcházejícím pamětníkem ztrácí barvy a vůni života a mění se v zažloutlý papír a přítmi archivů.

Život zemřelých je uložen v paměti žijících.

Cicero